

ZEVENDE JAARVERSLAG VAN DE NEDERLANDSCHE VEREENIGING VOOR SOCIALE TANDHEELKUNDE OVER HET JAAR 1940

Het aantal leden bedroeg op 1 Januari 1940: 2 geneeskundige diensten, 27 vereenigingen en 62 persoonlijke leden, op 31 December 1941: 4 geneeskundige diensten, 27 vereenigingen en 54 persoonlijke leden. Eén vereeniging bedankte en een andere trad toe. Door overlijden verloren wij het bestuurslid Overbosch en de leden de Beer en Sanders, terwijl het bestuurslid Loeb bedankte wegens vertrek. Wij gedenken hen met eerbied en dankbaarheid.

In de samenstelling van het bestuur kwam door het overlijden van den heer Overbosch en de ontslagname van de heeren Witthaus en Loeb, verandering. In hun vervanging zal de jaarvergadering voorzien. Onze vereeniging is hun veel dank verschuldigd, in het bijzonder den heer Witthaus.

De algemeene vergadering had dit jaar plaats op 17 Februari 1940 te Arnhem, onder zeer ongunstige weersomstandigheden. In het wetenschappelijk gedeelte kwam aan de orde: *Sociale Tandheelkundige verzorging na den schooltijd*, ingeleid door Prof. Heringa en de tandartsen Fabricius en Stuy. De inleidingen van Prof. Heringa en van den heer Fabricius werden gepubliceerd en wel in het Tijdschrift voor tandheelkunde. Een opgewekte discussie volgde, waaraan deelnamen de heeren van Hasselt, Witthaus, Margadant, ter Cock, Meyer, Matsen en Plantenga. Op deze wijze werd het vraagstuk der voortzetting van de schooltandheelkunde na den schooltijd op socialen grondslag ernstig aan de orde gesteld. Vooral de vrees voor verzet der tandartsen hiertegen werd door de discussie ontzenuwd.

Het werk der vereeniging stond sterk onder den invloed van den op 10 Mei uitgebroken oorlog. Zoowel van onze vereeniging en van den Centralen Raad voor Sociale Tandheelkunde als van verschillende aangesloten vereenigingen moest het werk eenige weken stilstaan, maar gelukkig bleek het na verloop van tijd mogelijk het weder op te vatten. Het zwaarst zijn wel getroffen onze zustervereeniging „Het Ivren Kruis”, wier verzamelingen werden verwoest, en de schoolverzorging der Rotterdamsche

Tandartsenvereniging. Wij betuigen haar onze oprechte deelneming. Dank zij de energie van de leiders van de Rotterdamse vereniging kon het werk in den herfst worden hervat. Voor de Noordhollandsche verenigingen, heeft, behalve het in beslagnemen van de scholen door de weermacht, het benzinegebrek moeilijkheden opgeleverd; er is echter, mede door onze tusschenkomst en die van den voorzitter van den Centralen Raad, zooveel benzine beschikbaar gesteld, dat het werk voortgang kan vinden.

Voordat ik op het werk van onze vereeniging kom, eerst weder iets over dat van den *Centralen Raad*. De moeilijkheden om den juisten weg voor dat werk te vinden bleken in den loop van het jaar nog niet geheel uit den weg geruimd. Zooals wij in het vorige verslag mededeelden, beperkte de Raad zich tot de schooltandverzorging. Er was echter verschil van meening over de vraag, of daaronder ook de kleuterscholen vielen. Het werd opgelost door de beslissing, dat de Raad van alle vraagstukken, die met de schooltandverzorging, dus bv. die op kleuterscholen, de zorg na den schooltijd, en derg. samenhangen, wensch kennis te nemen. Een tweede kwestie rees over de vraag, hoe de inkomsten van den Raad zouden zijn te verdeelen; het resultaat van de discussies hierover is, dat de Raad alle kosten zal dragen van de pogingen tot en de voorbereiding der oprichting van vereenigingen of stichtingen voor schooltandverzorging en onze vereeniging slechts de eigenlijke organisatie en uitvoering, als de oprichting heeft plaats gehad, op zich neemt. Daarmee is onze vereeniging van verschillende uitgaven, welke zij tot dusverre had te doen, ontheven. Verder erkende de Raad de wenschelijkheid van de beschikking over een wetenschappelijke kracht, die hij betaalt en bij ons detacheert, doch die ook voor den Raad werkzaamheden verricht. Als zoodanig werd benoemd de heer M. J. A. V i s s e r, soc. geogr. drs., die echter door de toeneming zijner leeraarsbetrekking in September ontslag moest nemen en vervangen werd door den heer A. J. H. B a u e r, soc. geogr. drs. Wij hebben reeds veel nut van hen gehad. In de derde plaats besloot de Raad tot aanstelling en bezoldiging van een inspecteur, die belast is met de inspectie van het werk der schooltandartsen van de bij onze vereeniging aangesloten instellingen: het spreekt van zelf, dat iedere vereeniging de kosten van bij haar verrichte inspecties moet vergoeden. Als inspecteur is benoemd de tandarts P a e s i te Haarlem, die in deze maand zijn werk denkt aan te vangen. En ten slotte heeft de Raad een deel der gelden afgezonderd ter subsidieering van vereenigingen, die tekorten hebben. Niet alleen ontvingen Het Ivoren Kruis en onze vereeniging de gewone bedragen, maar ook voor de practisch werkende vereenigingen werd een subsidie beschikbaar gesteld, mits zij de „Richtlijnen” van den Centralen Raad bij haar werk volgen, wat beteekent:

- a. aansluiting bij onze vereeniging;
- b. inrichting der administratie op uniforme wijze volgens de „Richtlijnen” en beschikbaarstelling der gegevens omtrent onderzoek en behandeling aan ons bestuur;
- c. den schooltandarts honoreeren volgens de „Richtlijnen”.

Het laatste punt levert nog eenige financiële moeilijkheden op, die wij echter op den duur hopen te overwinnen. In afwachting hiervan heeft de Raad reeds subsidies verleend.

Omtrent het werk van den Raad vermelden wij nog verder:

1. het gereedkomen en in druk verschijnen van de „Richtlijnen voor de organisatie en uitvoering der schooltandverzorging”. Wij hopen, dat hiermee een grondslag is gelegd, waarop algemeen in het land kan worden voortgebouwd;
2. Het vaststellen en aan de regeering zenden van een „Rapport van den toestand der tandheelkundige verzorging van het Nederlandsche volk en over een mogelijken weg tot verbetering daarvan”, waarin als eerste stap is opgenomen een uitgewerkt plan met kostenraming voor de organisatie van een algemeene schooltandverzorging in de provincie Utrecht met overheidssteun.

Dit is alles praten en schrijven, ik kom nu op hetgeen is *gedaan*. Dit is op het gebied der schooltandverzorging niet veel. Hier heeft de oorlog belemmerend gewerkt. Door de gebrekkige communicatiemiddelen was het niet goed mogelijk de propaganda voor en de voorbereiding van de oprichting van vereenigingen voor schooltandverzorging in den lande voort te zetten.

Ook de oorlog is oorzaak, dat een dergelijke vereeniging te Amsterdam, waarvan wij in het vorige verslag konden melden, dat de oprichting aanstaande was, nog niet is tot stand gekomen. In een in Februari gehouden vergadering der voorbereidingscommissie werden reeds de ontwerp-statuten vastgesteld; hier rezen echter met eenige ziekenfondsen moeilijkheden, die vóór de oprichtingsvergadering moesten worden opgelost. De besprekingen hierover konden door het uitbreken van den oorlog geen voortgang hebben en de inspecteur van het onderwijs, die als voorzitter der vereeniging zal optreden, is door de onderwijsmoeilijkheden nog altijd zoozeer in beslag genomen, dat de zaak der tandverzorging moest blijven rusten. Hopen wij, dat zij thans spoedig weer kan worden opgevat.

Gunstiger staat de zaak met de kleutertandverzorging, welke niet door den Centralen Raad, maar door ons werd behandeld. Ook hier is het Noordholland, dat het voorbeeld zal geven. De Provinciale Commissie voor Kinderhygiëne, waarvan de provinciale kinderarts, Dr. ten Bruggencate secretaris is, trad nl. herhaaldelijk met ons in overleg over de mogelijkheid om aan haar kleuterconsultatiebureau's tandverzorging te verbinden. Wij verschaften den heer ten Bruggencate hiervoor alle mogelijke voorlichting en brachten hem in contact met mevrouw Muntendam, die de tandheelkundige hulp verleent aan het Haagsche kleuterconsultatiebureau. Het resultaat der bemoeiingen is, dat de Noordhollandsche commissie een provinciale subsidie heeft ontvangen, dat haar in staat stelt dezer dagen met de tandheelkundige verzorging op 17 of 18 bureau's aan te vangen. Deze uitgebreide zorg maakt de vaststelling van een uniforme kaart voor de administratie gewenscht, zooals wij die ook voor de scholen hebben. Wij hebben daarvoor het

model van mevrouw Muntendam overgenomen, dat dus door onze vereeniging wordt aangemaakt en ter beschikking gesteld. Wij mogen nu wel de stellige verwachting uitspreken, dat de provinciale commissie, na de samenwerking met ons voor haar kleuterafdeeling, lid van onze vereeniging wordt; wij achten dit alleszins billijk.

Omtrent het werk onzer vereeniging valt verder nog het volgende te vermelden:

Het belangrijkste daarvan is wel het instellen eener commissie om de wijziging van de statuten en het huishoudelijk reglement voor te bereiden, welke vooral noodig was, omdat de organisatie der vereeniging niet doelmatig bleek en omdat de geldmiddelen versterking behoeven. Het resultaat van het werk der commissie, aan wie wij veel dank verschuldigd zijn, is hedenochtend reeds behandeld.

Het bestuur hield als gevolg van den oorlog slechts één vergadering op 25 October (van de 2 voorgeschrevene); het dagelijksch bestuur vergaderde meermalen.

Evenals het vorige jaar belegden wij ook dit jaar weder een bijeenkomst van de in Noordholland werkende vereenigingen voor schooltandverzorging om contact te houden en gemeenschappelijke kwesties te bespreken. Zij had plaats op 7 December en bleek wederom zeer nuttig. Besproken werd o.a. de uitbreiding van het werk tot nog niet aangesloten gemeenten; het benzinegebrek; de regeling der inspectie; de subsidie van den Centralen Raad en de salariering van den tandarts; de inning van de deelname der ouders; de deelname van on- en minvermogenenden. De voortzetting der zorg na den schooltijd zal in een volgende bijeenkomst aan de orde komen.

Ons instrumentarium werd als gewoonlijk ter beschikking gesteld tegen vergoeding en ook met de verschaffing der administratiekaarten werd geregeld voortgegaan. Er werden weder eenige duizenden afgeleverd.

Ook dit jaar weder bezocht onze administratrice scholen en kleuterconsultatiebureau's, waaraan tandverzorging is verbonden, teneinde het contact met de vereenigingen te onderhouden en de eenheid van handelen te bevorderen. Het geschiedde aan de consultatiebureau's te 's-Gravenhage en te Arnhem en aan scholen te Hoorn, Twist, Noordbeemster, Broek op Langendijk, Zuidoost Beemster e.a. Zij woonde ook de jaarvergadering van de vereeniging in Westfriesland bij.

Omtrent de aangesloten vereenigingen dit jaar slechts het volgende:

Pretanzor te Soest.

Het werk werd op de gewone wijze voortgezet. Behandeld zijn 105 kinderen, er is een batig saldo.

Schoolverzorging der Rotterdamsche Tandartsenvereeniging.

In het eerste halfjaar van het schooljaar 1939/40 werd gewerkt op 44 scholen, te zamen in 218 klassen met 8034 kinderen, waarvan 4781

deelnemers. Door de ramp, die Rotterdam trof, werd het werkplan gestoord, zoodat het niet mogelijk was uitbreiding aan het werk te geven. Er is een financieel tekort.

Vereeniging voor Noordhollands Noorderkwartier.

Zij werkt thans op 41 scholen (2 Katholieke scholen zijn uitgetreden) in ca. 220 klassen en ca. 2000 leerlingen. Er is reeds behandeling in een aantal zesde klassen. Door het benzinegebrek is het werk in den laatsten tijd vertraagd. De vereeniging had wel een batig saldo, doch een schuld van f 750 voor inrichtingskosten.

Haarlemsche Vereeniging voor schooltandverzorging.

Als gevolg van de mobilisatie kon het aantal scholen, waarop werd gewerkt, niet worden uitgebreid. Gewerkt werd op 3 klassen van 8 en op 2 klassen van 3 scholen, totaal 34 klassen, nl. 13 eerste, 12 tweede en 10 derde klassen, met totaal 1258 leerlingen, van wier ouders 322 deelname weigerden. Er was geen tekort.

Vereeniging voor Hollands Midden.

Werkte op 32 scholen in ca. 120 klassen met 1300 leerlingen. Er was geen tekort.

Vereeniging Westfriesland.

Nog geen cijfers beschikbaar.

Gemeentelijke schooltandverzorging te Bussum.

Werkte op 15 scholen in alle klassen. In 1939 zijn 763 kinderen behandeld.

Stichting schooltandheelkunde Arnhem en Omstreken.

Werkte op 46 scholen in 250 klassen met bijna 10.000 kinderen. Vóór de collecte, die op 12 October plaats had, was er een nadeelig saldo van f 678.63. Er is een saldo van bijna f 1200.— beschikbaar voor aankoop van een nieuw instrumentarium.

Omtrent de *kleuterbehandeling* vermelden wij nog, dat aan het Haagsche Bureau in 1939: 257 kleuters werden verzorgd, met een aantal bezoeken van 538 en 776 vullingen, en door het Arnhemsche in 1940: 41 kleuters waarvan 11 met een gaaf en 3 met een reeds door caries vernietigd gebit, waarvan behandeling niet meer mogelijk was. 15 kleuters kwamen voor revisie terug. In totaal werden bij 104 bezoeken 97 vullingen en 5 extracties verricht.

Ten slotte de gewone mededeeling over de administratie: Behalve convocaties, notulen, nota's en rapporten zijn 250 brieven verzonden. De heer *V i s s e r* en na hem de heer *B a u e r* hebben vooral gewerkt aan de samenstelling van het rapport over de enquête bij de gemeenten boven 10.000 inwoners, aan gegevens voor het rapport van den Centralen Raad

en aan de samenstelling van statistische gegevens uit de kaarten der schoolkinderen. Het jaarverslag en twee inleidingen, gehouden in de jaarvergadering, werden in het Tijdschrift voor Tandheelkunde opgenomen, waarvoor der redactie onzen dank.

En ook thans weer een woord van dank aan de administratrice voor het vele werk, door haar verricht.

De Secretaris der Vereeniging:
Mr. Dr. J. H. VAN ZANTEN.

JAARVERSLAG VAN DE VEREEN. „HET IVOREN KRUIS”
OVER HET VEREENIGINGSJAAR 1940/41

De leden, die de vorige jaarvergadering op 21 Maart 1940 in Huize Stroomberg, alhier, meemaakten en daar kennis namen van de gestadig groeiende actie van onze Vereeniging op het gebied van de mond- en tandhygiëne onder de beproefde leiding van den voorzitter, J. J. Backer Dirks, zouden wel voor buitengewoon pessimistisch gehouden zijn, indien zij eenig vermoeden hadden kunnen uiten over het lot, dat weinige weken later onze stad, zoowel als de Vereeniging en haar Voorzitter zou treffen.

De moreele slag, die de ramp van Rotterdam teweegbracht, was buitengewoon en het deed gedurende de eerste maanden daarna menigmaal aan alsof in een tijd van zoo geweldig wereldgebeuren een streven als dat van het Ivoren Kruis geheel in het niet zou zinken.

Bij de groote materiele verliezen van onze Vereen., waarvan kennis is gegeven in het Tijdsch. v. Tandh. van Aug.—Sept. 1940, dreigde er zich nog een van anderen aard te zullen voegen, toen n.l. de voorzitter den wensch kenbaar maakte te willen aftreden.

Nooit zal de Vereeniging, na alles wat Backer Dirks reeds voor haar beteekend had, genoeg kunnen waardeeren, dat hij tenslotte, hoezeer ook in zijn gezinsleven getroffen en als het ware ontworteld door het onherstelbaar verlies van zijn omgeving, zijn boeken en alles wat hem op de Hoogstraat lief was, toch bereid werd gevonden zijn Voorzitterschap te handhaven. En al spoedig bleek, dat hij de kracht had gevonden, het werk weer met zijn oude energie te hervatten.

Moge de nieuwe behuizing, die collega Backer Dirks en zijn echtgenoot op het oogenblik aan het opbouwen zijn, hun hernieuwd levensgeluk brengen en bovendien, moge het tevens worden een centrum zooals eens was Hoogstraat 219, van waaruit nog vele jaren lang onze Vereeniging bestuurd zal worden!

Bestuur.

Het dagelijksch bestuur was dit jaar als volgt samengesteld:

J. J. Backer Dirks, Voorzitter;

G. A. H. Eibrink Jansen, Vice-Voorzitter;

P. Ch. Willemsse, 1e Secretaris;

C. N. van Rijswijk, 2e Secretaris;

F. J. Ninck Blok, Penningmeester;

A. L. J. C. van Hasselt en H. C. Kranenburg,

Commissarissen;

M. van Duren, Archivaris.

Door omstandigheden, mede in verband met de ramp, werd het *secretariaat* gedurende het afgelopen verenigingsjaar vrijwel geheel waargenomen door coll. C. N. v a n R i j s w i j k, 2e secretaris.

In het *Algemeen Bestuur* werden gekozen:

- J. J. F e r i n g a, Inspecteur L.O. te Alkmaar;
 Dr. J. K r o o n d i j k, Secr.-Penningmeester der Centr. Vereen. tot
 Bestrijding der Tuberculose, den Haag;
 Dr. D. Z i j p, Voorzitter van de Z.H. Vereeniging „Het Groene Kruis”.

Van de Leden.

- A. Eereleden, aantal 3.
 B. Vereenigingen en dergelijke, aantal 27.
 C. Leden — tandartsen, aantal 440.
 D. Leden, die geen tandarts zijn en een aantal begunstigers onder tandartsen en niet-tandartsen, die een contributie betalen lager dan f 5.—, aantal 22.

Afdeeling Noord-Holland.

Ondanks het feit, dat de tijdsomstandigheden ook voor deze Afdeeling vele belemmeringen brachten, gaf zij blijk van leven, o.a. door uitgave van het „Verslag van den cursus ter opleiding van propagandist voor de Schooltandverzorging op 26 April, 3 Mei en 10 Mei 1939 te Amsterdam”. De Afdeeling hoopt hierdoor andere centra te stimuleeren tot soortgelijk werk te komen.

Zij hield haar Jaarvergadering op 13 Februari 1941.

In haar jaarverslag wordt o.m. melding gemaakt van den aanvang met de propaganda voor de Schooltandverzorging in Alkmaar, terwijl het Bestuur als zijn voornemen te kennen geeft, dit geleidelijk in alle gemeenten van Noord-Holland, die daarvoor in aanmerking komen, te zullen doen.

Zetel der Vereeniging.

Het feit, dat het *Centrale Gebouw voor de Volksgezondheid*, juist in aanbouw ten tijde van de oorlogsdagen, gespaard is gebleven en zijn voltooiing nadert, mag wel als een lichtpunt in dit uiteraard somber verslag beschouwd worden. In dit gebouw zal de zetel der Vereeniging gevestigd worden.

Museum, Films, Lantaarnplaatjes.

Van het *Museum* van onze Vereeniging, dat in dit gebouw zijn blijvende behuizing zal vinden, is echter slechts het materiaal gespaard gebleven, dat tentoongesteld was in het Museum van de A.N.V. „Het Groene Kruis”, Nieuwe Gracht 69, te Utrecht.

Dit zijn vitrines, platen van Krabbé en enkele kleine voorwerpen, die echter te zamen een belangrijke geldswaarde vertegenwoordigen.

Het overige bezit van het Museum, hoofdzakelijk het werk der verschillende commissies voor de tentoonstelling 1935, dat zoo bijzonder aantrekkelijk was samengesteld, is op 14 Mei in het gebouw aan den Boezemsingel verloren gegaan.

Aan deze afdelingen was plm. f 2.000.— ten koste gelegd. Bovendien gingen onze *films* en de geheele *collectie lantaarnplaatjes* verloren.

De wederopbouw van het Museum zal, met het oog op de ingebruikname van de localiteiten in het gebouw v. d. Volksgezondheid, met kracht ter hand genomen moeten worden.

Met het oog op het herstel van de Afdeling „films en lantaarnplaatjes” heeft ons lid J. M o r r a een uitgebreid verslag uitgebracht over de mogelijkheden van de moderne smalfilm 8 mm en 16 mm voor onze propagandadoeleinden. Binnen eenigen tijd hoopt de Vereen. wederom in het bezit te zijn van een of meerdere moderne films ter opluistering van voordrachten op het gebied van mond- en tandhygiëne, waaraan de laatste jaren groote behoefte is gebleken.

Propaganda-uitgaven.

Zal het in de toekomst mogelijk zijn, langzamerhand onzen voorraad propagandamiddelen als brochures, ABC-boekjes, prentenboeken enz. enz., die verloren gingen, weer aan te vullen of door modernere te vervangen, dit zal echter vrijwel geheel ondoenlijk zijn ten opzichte van *archiefstukken*, *notulenboeken*, *gedenkboeken*, *reglementen* enz. van onze Vereeniging.

Gevoelig is ook het verlies van de geheel omgewerkte copy met cliché's voor den tweeden druk der brochure *Schooltandverzorging*, welke zorgvuldig omgewerkt en persklaar ten huize van den voorzitter verbrandde. Hetzelfde lot ondergingen 3.800 *schoolplaten*, die zich bij de fa. C. Immig bevonden.

Intusschen werd ijverig gewerkt aan de nieuwe uitgaven. De *Kleuterplaat*, op de vorige jaarvergadering voor het eerst getoond, had inderdaad het succes, dat ervan verwacht werd, zoodat de oplage bijna is uitgeput.

Een „*Vrouwblad voor jonge Moeders*” zal op deze jaarvergadering worden geïntroduceerd en, naar het Bestuur hoopt, eveneens een voor Mevrouw M u n t e n d a m - I s e b r e e M o e n s en den teekenaar L u t z, welverdiend succes opleveren.

De *kleine brochure*, de *Raadgevingen voor Moeders*, het *Propagandabiljet voor Schooltandverzorging* en de *Brochure voor Schooltandverzorging* werden dit jaar herdrukt.

Financiën.

Als steeds bleven ondanks de ongunst der tijden de *financiën*, door N i n c k B l o k sinds onheugelijke tijden met zorg beheerd, gezond.

Ook dit jaar werd ons de subsidie groot f 500.— van het *Prophylaxefonds* door bemiddeling van den *Centralen Raad voor Sociale Tandheelkunde* toegekend.

Centrale Raad voor Sociale Tandheelkunde.

Aan de werkzaamheden van dezen Centralen Raad werd ook door het „Ivoren Kruis” deelgenomen. Zoowel de afgevaardigden der Vereeniging G. A. H. Eibrink Jansen en W. Hoekstra als de plaatsvervangenden J. J. Feringa en J. J. Backer Dirks woonden de vergaderingen geregeld bij.

Door de samenwerking van de Nederl. Maatsch. t. Bevordering der Tandheelkunde, de Ned. Vereen. voor Sociale Tandheelk. en „Het Ivoren Kruis” in den Centralen Raad voor Sociale Tandheelk., is de behartiging der belangen op het gebied van de *Schooltandverzorging* geheel binnen het terrein der bemoeiingen van den Raad komen te liggen en verleent onze Vereeniging uitsluitend medewerking op het gebied der propaganda, waar deze door den Centralen Raad verzocht wordt.

Op meerdere plaatsen in den lande is verhoogde belangstelling merkbaar, maar tot op heden blijft het kostenprobleem het groote struikelblok.

Commissie tot Onderzoek van het Mondreinigingsvraagstuk.

De C.O.M. had feitelijk haar arbeid reeds volbracht toen zij, na het vraagstuk van den tandenborstel in studie te hebben genomen, daarover in *October 1937 haar verslag had uitgebracht*. Na ampele overwegingen, welke voorzichtig en kritisch waren gesteld, was de eindconclusie der C.O.M. dat de voordeelen van het gebruik van den tandenborstel de mogelijke nadeelen in voldoende mate overtreffen om hem voortaan met een gerust geweten te propageeren.

Nadat de Commissie in dezen zin uitspraak had gedaan, heeft zij daaraan verbonden nuttige wenken ten opzichte van den tandenborstel en wel aangaande:

1. het model en het te verwerken materiaal;
2. het hanteeren van den borstel bij de tandreiniging;
3. de wijze van aflevering;
4. het behouden in hygiënischen staat. (In het belang van dit laatste punt heeft de Commissie een dankbaar gebruik gemaakt van de hulp en voorlichting van het laboratorium van Dr. J. P. Bijl).

Het intreden van den oorlogstoestand heeft echter gemaakt, dat de C.O.M. het beoogde eindresultaat van *het in den handel brengen van een goeden en goedkoop tandenborstel* niet heeft kunnen verwezenlijken.

De gewijzigde internationale toestand was er oorzaak van, dat het contact met de buitenlandsche fabrieken verbroken werd.

Intusschen past een woord van oprechten dank aan de C.O.M. voor het vele werk, voor de Vereeniging verricht.

Het Ivoren Kruis-bestuur heeft, nadat dit rapport werd uitgebracht, gemeend een ander onderdeel der kunstmatige reiniging in studie te moeten nemen, n.l. het *vraagstuk der tandreinigingsmiddelen*.

De C.O.M. heeft reeds in de vorige vergadering gerapporteerd over de uitgebreide moeilijkheden, die zij zag betreffende de bestudeering van dit onderwerp. Op grond daarvan meende de Commissie zich in haar

oude samenstelling te moeten terugtrekken en werd een *nieuwe C.O.M.* gevormd, die voorloopig als volgt is samengesteld: J. J. Backer Dirks, Dr. J. P. Bijl, Directeur v.h. Instituut v. Praeventieve Geneeskunde te Leiden, F. Duyvensz, H. C. Kranenburg, J. A. M. Oidtmann, Lector R.U. te Utrecht en Ir. J. N. Tekenbroek, terwijl vermoedelijk nog eenige deskundigen op neven-terreinen voor de Commissie zullen worden uitgenoodigd.

Ook dit onderzoek zal door het ontbreken van internationaal contact zeer vermoedelijk bemoeilijkt worden.

Subsidieering Onderzoek.

Dank zij het initiatief van den Voorzitter der *Commissie tot Onderzoek naar den Voedings- en Gezondheidstoestand der Nederlandsche Bevolking*, Dr. R. N. M. Eijkel, zal ook bij het werk van deze commissie aan het Tandheelkundig onderzoek een plaats ingeruimd worden en wel ter verzameling van gegevens betreffende de relatie: voeding en tandcaries.

Het onderzoek, dat zich uitstrekt over 7.000 à 8.000 kinderen uit 47 gestichten, zal gehouden worden ter bestudeering van de relatie: voeding- en gezondheidstoestand.

Reeds is een aanvang gemaakt met onderzoek.

Een deel der benoodigde gelden voor het aanstellen van een tandarts, die zich met het gebits-onderzoek in dit verband belast zal zien, is afgezonderd van het bedrag, dat door het Departement van Sociale Zaken voor dit uitgebreide onderzoek is beschikbaar gesteld; een deel wordt bijgedragen door den Centralen Raad v. Sociale Tandheelkunde en voor het resteerende zal een beroep worden gedaan op vrijwillige bijdragen van de Vereenigingen, op tandheelk. gebied werkzaam.

Door bemiddeling van den Voorzitter van het Iv. Kruis is aan Dr. Eijkel de grootst mogelijke steun toegezegd, terwijl men reeds over de financiën en over de tandartskeuze in onderhandeling is.

Slot.

De afhandeling van verscheidene vraagstukken zal achterwege moeten blijven tot betere tijden, nl. als het oorlogsgeweld zal zijn geweken, doch met datgene wat gedaan kan worden zal zeer zeker niet worden gedraald.

Tenslotte mogen wij hopen, dat uit den nood ter tijden ook onder het Nederlandsche volk zich een steeds dieper sociaal bewustzijn zal baanbreken waardoor in de toekomst het streven van organisaties als „Het Ivoren Kruis” op het gebied van de volksgezondheid vruchtdragender zal kunnen worden dan het ooit geweest is.

Uit een en ander zal U gebleken zijn, dat dit verslag over het rampjaar 1940 ondanks alles toch niet geheel in mineur gestemd behoefde te zijn. Veel is verloren gegaan en zal opnieuw moeten worden opgebouwd, maar, waar mag worden geconstateerd, dat „Het Ivoren Kruis” bestand is geweest tegen den zwaren slag, die het heeft getroffen, zal het ook zijn weg weten te vinden tusschen de moeilijkheden, die het nog wacht.

P. CH. WILLEMSE,
1ste Secretaris.

AANBIEDING VAN GESCHILDERD PORTRET VAN WIJLEN
LECTOR Dr. J. A. W. VAN LOON AAN DE UNIVERSITEIT TE
UTRECHT

Op 30 April is met sobere plechtigheid in het tandheelkundig kliniekgebouw ten overstaan van vertegenwoordigers van de tandheelkundige vereenigingen het portret in olieverf van dr. van Loon door de daartoe gevormde commissie aangeboden aan de universiteit van Utrecht.

Voor het college van curatoren waren aanwezig de voorzitter, Dr. H. Th. 's Jacob en de secretaris, Dr. B. J. L. Baronde Geer van Jutphaas die het portret voor de Universiteit in ontvangst namen. Mevrouw van Loon en eenige familieleden, de directeur van het Instituut, de heer Coebergh en de lectoren in de tandheelkunde benevens een deputatie van „John Tomes” woonden de plechtigheid bij.

De voorzitter der commissie, de heer A. Edel, herinnerde dankbaar aan de gulhartige medewerking van de collega's om de vervaardiging van het schilderij mogelijk te maken. De verdiensten van van Loon meende spreker wel niet nader te moeten belichten. Maar hoe de roem van een docent ook in de eerste generaties moge blijven voortleven, een portret door meesterhand geschilderd zal ook voor latere geslachten blijvende beteekenis hebben. Dank bracht spreker aan Mevrouw van Loon voor haar toestemming tot de vervaardiging en aan den schilder, den heer Hogendorp voor het bereikte resultaat. Na nog te hebben gememoreerd, dat de commissie er in was geslaagd het instrumentarium van dr. van Loon, gebruikt bij zijn onderzoek: „Een nieuwe methode ter bepaling van het gebit tot de faciale lijnen” in een vorm te brengen, zoodat het voor het nageslacht bewaard kan blijven, verzocht spreker den President-Curator het schilderij wel voor de Universiteit te willen aanvaarden.

De heer 's Jacob dankte de commissie voor haar toegewijden arbeid. Hij schetste de groote verdiensten van den betreunden lector en aanvaardde in naam van de Universiteit gaarne het schilderij, dat, naar de heer Coebergh als laatste spreker verzekerde, een waardige plaats in het Tandheelkundig Instituut zal worden ingeruimd.